

Kasvun ja oppimisen lautakunta 04.06.2025 § 129

§ 129

Lausunto valtuustoaloitteeseen luontokasvatuksen lisäämisestä ja/tai luontopainotteisten päiväkotien perustamisesta Espooseen

Valmistelijat / lisätiedot:
Salmi-Rautiainen Saara
Häggman Mirkku
Saloranta-Eriksson Outi
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Auli Üllen, Pinja Niemisen sekä 20:n muun valtuutetun 20.1.2025 jättämään valtuustoaloitteeseen luontokasvatuksen lisäämisestä ja/tai luontopainotteisten päiväkotien perustamisesta Espooseen.

Käsittely

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Auli Ülle, Pinja Nieminen ja 20 muuta valtuutettua jättivät 20.1.2025 valtuustoaloitteen, jossa esitetään, että Espoon kaupunki selvittää mahdollisuutta tuoda luontokasvatuspainotusta olemassa oleviin ja/tai uusiin päiväkoteihin.

Aloitteessa todetaan, että luonnossa toimimisella on paljon positiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin sekä kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Varhaislapsuuden luontokokemukset luovat perustan, jonka pohjalta voi rakentua vastuullinen, empaattinen ja arvostava asenne luontoa sekä ympäristöä kohtaan. Aloitteessa kuvataan kuinka varhaiskasvatuksessa toteutettavat luontokasvatuskoulutukset ovat resurssitehokas tapa edistää luontokasvatusta ja kuinka lähiluonnon havainnointi ja siellä toimiminen on mahdollista toteuttaa lähes joka yksikössä. Aloitteessa tuodaan esiin, että luontopäiväkodeilla ja luontoryhmillä olisi myös sitouttava vaikutus luontokasvatuksen toteuttamiseen yksiköissä. Lisäksi luontopainotteiset päiväkodit voisivat lisätä positiivista kiinnostusta Espoota ja Espoon kaupungin varhaiskasvatusta kohtaan. Luontokasvatus tukee myös kaupungin monimuotoisuustavoitteita ja retkeily sekä muu toiminta luonnossa olisivat kaupunkiympäristössä erityisen merkityksellisiä. Valtuutetut esittävät aloitteessaan esimerkin Joensuun kaupungin ylläpitämästä luontopäiväkodista.

Lausunto on valmisteltu yhteistyönä suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja ruotsinkielisten sivistyspalveluiden kesken.

Nykytilanne

Espoon varhaiskasvatuksessa luontokasvatus on tärkeä osa pedagogista toimintaa kaikissa varhaiskasvatussyksiköissä. Toimintaa ohjaavat asiakirjat, eli Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) ja Espoon varhaiskasvatussuunnitelma (2022) velvoittavat yksiköitä toteuttamaan luontopedagogiikkaa sekä ympäristökasvatusta.

Espoon varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan ekologisesti kestävä elämäntapaa tuetaan esimerkiksi luontopedagogiikan avulla. Jokaisen lapsen hyvän luontosuhteen muodostumiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja lapsia ohjataan tutkimaan ja suojelemaan luontoa. Espoossa lasten oppimisympäristönä hyödynnetään varhaiskasvatussyksikön ja sen lähiympäristön lisäksi koko pääkaupunkiseutua retkikohteineen sekä kulttuuri- ja liikuntapalveluineen. Espoole ominaista rikasta ja monipuolista luontoa käytetään oppimis- ja toimintaympäristönä mahdollisimman usein. Lapsille järjestetään päivittäin monipuolisia mahdollisuuksia ulkoiluun ja ulkona oppimiseen. Varhaiskasvatussyksikön lähiluonto on tärkeä osa oppimisympäristöä.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa. Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten luontosuhteen kehittymistä muun muassa toimimalla säännöllisesti lähiluonnossa.

Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa toimii myös useampia luontoryhmiä. Kyseiset ryhmät ovat yksittäisiä ryhmiä varhaiskasvatussyksiköiden sisällä. Luontoryhmäksi määritellään ryhmä, joka toimii luonnonmukaisessa ympäristössä (lähiluonto-metsä) vähintään kolmena päivänä viikossa aamupäivän toiminta-ajan. Luontoryhmäksi voidaan määritellä myös niin sanotut luontokerhot, joissa koko kerhotoiminta tapahtuu luonnossa. Maaliskuussa 2025 Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa toimii yhteensä seitsemän luontoryhmää. Kaikki kyseiset ryhmät ovat päiväkotiryhmiä, joissa on pääsääntöisesti 3–5-vuotiaita lapsia.

Luontoryhmätoiminta antaa hyvät mahdollisuudet toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjä ulkona sekä vahvistaa lapsen luontosuhdetta. Toimiakseen hyvin, luontoryhmätoiminta vaatii kuitenkin innostumista ja sitoutumista varhaiskasvatuksen henkilökunnalta ja lasten huoltajilta.

Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa on pyritty kannustamaan varhaiskasvatussyksiköitä perustamaan luontoryhmiä esimerkiksi järjestämällä luontoryhmäinfoja, joissa luontoryhmätoimintaa toteuttavat yksiköt ovat esitelleet toimintaansa sekä antaneet käytännön vinkkejä toiminnan aloittamiseen. Viimeisin luontoryhmäinfo järjestettiin etäyhteyksin 31.1.2025, mutta osallistujia oli vain muutama. Luontoryhmätoimintaa järjestäville kasvattajille ja johtajille on tarjottu mahdollisuus vertaistuelliseen tapaamiseen. Viimeisin tapaaminen järjestettiin etäyhteyksin 18.1.2024. Luontoryhmätoimintaa järjestäville yksiköille on perustettu oma Teams-kanava, jonka tarkoitus on

mahdollistaa keskustelua sekä ajatusten ja ideoiden vaihtoa. Luontoryhmätoiminnan tueksi henkilöstön saatavilla on ”Luonnossa leikkien, ulkona oppien – Opas luontoryhmän varhaiskasvattajalle Espoossa (2020)”. Oppaan on koostanut suomenkielisen varhaiskasvatuksen työntekijä osana ympäristökasvattajan opintojansa.

Luontoryhmätoiminnan lisääminen on ollut myös suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulostavoitteena vuonna 2021. Tällöin tulostavoitteena oli määritelty, että suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa jatketaan luontoryhmien lisäämistä, ja tavoitteena oli, että jokaisella alueella toimisi vähintään yksi luontoryhmä. Vuonna 2021 tavoite saavutettiin.

Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa ei ole erillisiä luontoryhmiä. Kaksi yksikköä on ilmoittanut kiinnostuksensa tämän tyyppisen toiminnan kehittämiseen.

Yhteenvedon toteamme, että erillisten luontopäiväkotien tai luontoryhmien sijaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa pyritään siihen, että kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet luonnossa oppimiseen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Lähtökohta on, että kaikissa yksiköissä toteutetaan luontokasvatusta ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaista monipuolista toimintaa lasten kehitysvaiheeseen sopivalla tavalla. Myös huoltajien ajatuksia ja näkökulmia otetaan huomioon varhaiskasvatussyksikön toimintaa suunniteltaessa, ja luontotoimintaan liittyen heillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yksikön tai ryhmän toiminnan toteuttamiseen sekä kehittämiseen.

Yksityinen palveluntarjonta täydentää kunnallista palveluntarjontaa luontopainotuksen tai muun luontotoiminnan muodossa.

Henkilöstön osaamisen vahvistaminen

Henkilöstön osaamista luontokasvatuksen toteuttamisen tueksi on vahvistettu tarjoamalla myös koulutusta. Viime vuosina koulutukset ovat painottuneet luontoliikuntaan ja muun pedagogisen toiminnan toteuttamiseen lähiluonnossa. Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa on käytössä myös itsearviointikriteeristö toiminnan kehittämisen tueksi. Kestävän kehityksen kriteerien avulla yksiköiden on mahdollista arvioida ekologisesti kestävä ja luontokasvatuksen toteutumista yksikössä.

Osaamisen kehittymisen tueksi on valmisteltu myös erilaista pedagogista materiaalia, kuten säänkestävät Mennään metsään-toimintakortit, joiden avulla henkilöstö voi toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman mukaista pedagogista toimintaa, kuten musiikkikasvatusta tai käpykoodausta, metsässä. Lisäksi henkilöstöä on osallistunut Suomen Ladun koulutuksiin. Teemme myös yhteistyötä Villa Efvin luontotalon ja Kestävän kehityksen osaamiskeskuksen kanssa.

Espoon kaupunki tarjoaa varhaiskasvatussyksiköille mahdollisuuden toteuttaa laatikkoviljelyä. Keväisin varhaiskasvatussyksiköt voivat tilata viljelylavoja ja multaa omaan yksikköön viherkunnossapidolta. Suomenkielinen varhaiskasvatus tukee laatikkoviljelyn toteutumista maksamalla keskitetysti tilausten kustannukset. Viljelylaatikoiden pedagogiseen käyttöön on tulossa myös tukimateriaalia kaikkien yksiköiden hyödynnettäväksi keväällä 2025 alkaneen Eläköön pihä! -hankkeen myötä. Lisäksi suomenkielinen varhaiskasvatus tukee varhaiskasvatussyksiköiden liittymistä Vihreä Lippu-ohjelmaan (kestävän

kehityksen ohjelma ja sertifikaatti kasvatusalalle) maksamalla ohjelman jäsenmaksut keskitetysti.

Kysely

Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus ja ruotsinkieliset sivistyspalvelut kartoittivat luontoryhmätoiminnan nykytilaa ja kiinnostusta aloittaa luontoryhmätoiminta maalis- ja huhtikuussa 2025. Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa kysely toteutettiin sähköisenä kyselynä Webropolissa ja se oli suunnattu sekä kunnallisten että yksityisten varhaiskasvatusyksiköiden johtajille. Lisäksi yksityisillä perhepäivähoitajilla oli mahdollisuus vastata kyselyyn. Kysely oli auki 25.3-9.4.2025. Kunnallisista yksiköistä vastauksia tuli yhteensä 83 kappaletta ja yksityisistä yksiköistä yhteensä 12 kappaletta. Vastauksia tuli jokaiselta viideltä suuralueelta.

Kyselyssä tiedusteltiin yksiköiden halukkuutta aloittaa luontoryhmätoiminta omassa yksikössä. Kunnallisten yksiköiden vastaajista 95,1 % (N=78) vastasi, että heillä ei tällä hetkellä ole kiinnostusta aloittaa toimintaa, ja 4,9 % (N=4) vastaajista ilmoitti olevansa kiinnostunut aloittamaan toiminnan vuoden 2025 tai 2026 aikana. Yksityisten yksiköiden osalta kuusi vastaajaa ilmaisi kiinnostuksensa aloittaa luontoryhmätoiminta heti tai lähivuosina, ja neljä vastasi, että heillä ei tällä hetkellä ole kiinnostusta aloittaa toimintaa.

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan syitä sille, miksi he eivät olleet kiinnostuneita aloittamaan luontoryhmätoimintaa. Vastauksissa korostui henkilöstön innostumisen ja sitä kautta sitoutumisen puute, yksiköissä meneillään olevat toiminnan järjestämiseen liittyvät muutokset ja haasteet (esimerkiksi väistötiloissa toimiminen tai kelpoisen henkilökunnan saatavuus) ja luontoryhmätoiminnan koettu sitovuus. Usea vastaaja kuvasi, että lapsiryhmät toimivat jo nyt luonnossa osana varhaiskasvatuksen muuta toimintaa ja tämä toiminnan järjestämiseen liittyvä joustavuus haluttiin säilyttää.

Vastanneista yksiköistä seitsemän on mukana Vihreä Lippu-ohjelmassa, ja lisäksi yli puolet vastaajista kertoo säännöllisestä toiminnasta esimerkiksi viikoittaisten metsäretkien muodossa, joten luontopainotteista toimintaa toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa runsaasti.

Ruotsinkielisellä puolella nykytilaa ja kiinnostusta selvitettiin yksikön johtajille suunnatulla sähköpostikyselyllä.

Ehdotus jatkotoimenpiteistä

Jatkamme kaikkien varhaiskasvatusyksiköiden tukemista luontokasvatuksen toteuttamisessa erilaisilla osaamisen kehittämisen tavoilla, ja tarjoamalla tietoa sekä materiaalia toiminnan toteuttamisen tueksi. Näin varmistamme kaikkien varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten mahdollisuuden saada luontokokemuksia ja laadukasta luontokasvatusta osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Lisäksi jatkamme olemassa olevien luontoryhmien toiminnan toteuttamisen tukemista tarjoamalla henkilöstölle mahdollisuuden vertaistapaamisiin sekä kohdennettua koulutusta.

Jaamme tietoa luontoryhmätoiminnasta ja sen aloittamisesta kaikille yksiköille, ja kontaktoimme ne yksiköt, jotka kyselyssä ilmaisivat olevansa kiinnostuneita luontoryhmätoiminnan aloittamisesta. Hyödynnämme kyselystä saamaamme tietoa toiminnan kehittämisessä. Tehostamalla viestintäämme varmistamme, että kaikki varhaiskasvatusyksiköt ovat

tietoisia luontokasvatuksen ja luontotoiminnan tukimateriaaleista sekä luontoryhmien toiminnasta. Näin mahdollistamme osaamisen jakamista ja innostamme uusia yksiköitä luontotoiminnan lisäämiseen.

Yhteenvetona toteamme, että luontosuhteen syntyminen ja säännölliset luontokokemukset ovat lasten kasvulle ja kehitykselle erittäin tärkeitä, ja vaikka emme nykytilanteessa voi velvoittaa yksiköitä enempään kuin varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman mukaiseen luontokasvatukseen, kannustamme ja tuemme edelleen kaikkia yksiköitämahdollisimman monipuoliseen luonnossa toimimiseen ja luontokasvatuksen toteuttamiseen.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite luontokasvatuksen lisäämisestä ja/tai luontopainotteisten päiväkotien perustamisesta Espooseen

Tiedoksi